

Natalia Podraza-Majewska

Protokół oględzin i otwarcia zwłok¹

Protocol of corpse inspection and autopsy

A protocol on corpse inspection and autopsy is prepared and signed by all persons participating in these activities. The lack of a signature can be supplemented after performing the corpse inspection and autopsy. The refusal to sign should be recorded in the protocol. The lack of a signature or such an annotation makes it inadmissible to refer to the protocol in a criminal trial.

Keywords: Code of Criminal Procedure, corpse, protocol

Z oględzin i otwarcia zwłok sporządza się protokół podpisywany przez wszystkie osoby biorące udział w tych czynnościach. Brak podpisu można uzupełnić po dokonaniu oględzin lub otwarcia zwłok. Odmowę złożenia podpisu należy odnotować w protokole. Brak podpisu lub takiej adnotacji powoduje niedopuszczalność powoływania się na protokół w procesie karnym.

Słowa kluczowe: Kodeks postępowania karnego, zwłoki, protokół

Doktorantka ■

Uniwersytet Warszawski, Wydział Prawa i Administracji ■

natalia.podraza@sejm.gov.pl ■ <https://orcid.org/0000-0001-9817-7696>

Przedmiot opinii

Przedmiotem opinii jest odpowiedź na następujące pytania:

„W trybie art. 209 k.p.k. wykonywana jest sekcja zwłok.

1. czy w takiej sytuacji sporządzany protokół z oględzin i otwarcia zwłok jest czynnością procesową i czy wszystkie osoby biorące udział w czynnościach procesowego otwarcia i oględzin zwłok zobowiązane są do podpisania protokołu z czynności?,

2. w jakich sytuacjach dopuszcza się możliwość odstąpienia od podpisania protokołu przez osoby biorące udział w czynnościach procesowego otwarcia i oględzin zwłok?, czy takie sytuacje są w ogóle dopuszczalne w trybie art. 209 k.p.k.?”

Niniejsza opinia nie odnosi się do konkretnego stanu faktycznego, lecz stanowi analizę stanu prawnego pod kątem problemów sformułowanych w pytaniach. Przedstawione w niej stanowisko nie wiąże ani organów władzy publicznej, ani innych podmiotów.

¹ *Opinia prawna dotycząca protokołu oględzin i otwarcia zwłok* sporządzona 13 listopada 2020 r. na zlecenie posła Koła Poselskiego Konfederacja; BAS-WAP-2370/20.

W opinii uwzględniono regulacje ustawy z 6 czerwca 1997 r. Kodeks postępowania karnego (t.j. Dz. U. 2020, poz. 30, ze zm.; dalej: Kodeks postępowania karnego lub k.p.k.).

Uzasadnienie opinii

Zgodnie z art. 209 § 1 k.p.k.: „Jeżeli zachodzi podejrzenie przestępnego spowodowania śmierci, przeprowadza się oględziny i otwarcie zwłok”. Kodeks postępowania karnego w art. 209 wyróżnia zatem dwa rodzaje oględzin zwłok – oględziny zewnętrzne (inspekcja) oraz oględziny wewnętrzne, określane jako otwarcie zwłok, sekcja zwłok czy też autopsja². Oględziny zwłok dokonywane są na miejscu zdarzenia przez prokuratora, a w postępowaniu sądowym przez sąd, z udziałem biegłego lekarza, w miarę możliwości z zakresu medycyny sądowej. W wypadkach niecierpiących zwłoki oględziny mogą zostać przeprowadzone przez Policję, która obowiązana jest niezwłocznie o tym powiadomić prokuratora. Do czasu przybycia biegłego lekarza oraz prokuratora lub sądu zwłoki mogą zostać przemieszczone lub poruszone wyłącznie w razie zaistnienia takiej konieczności (art. 209 § 2 i 3 k.p.k.). Z kolei otwarcie zwłok dokonywane jest przez biegłego lekarza, w miarę możliwości z zakresu medycyny sądowej, w obecności prokuratora albo sądu (art. 209 § 4 k.p.k.).

Przedmiotem czynności procesowej oględzin i otwarcia są zwłoki, a więc ciało człowieka nieżyjącego. Zgodnie z § 2 rozporządzenia Ministra Zdrowia z 7 grudnia 2001 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi (Dz.U. nr 153, poz. 1783, ze zm.) „za zwłoki uważa się ciała osób zmarłych i dzieci martwo urodzonych, bez względu na czas trwania ciąży”. Celem otwarcia zwłok jest dokonanie oględzin wewnętrznych narządów ciała oraz ustalenie przyczyny zgonu, rodzaju śmierci, a także zjawisk i objawów wskazujących, czy w określonym przypadku mogło zachodzić przestępstwo, samobójstwo czy też nieszczęśliwy wypadek³. Wobec tego w literaturze słusznie uznaje się, że otwarcie zwłok jest kontynuacją ich zewnętrznych oględzin i stanowi szczególną formę oględzin zwłok, będącą jednocześnie niezależną i samodzielną czynnością dowodową⁴. Niemniej otwarcie zwłok powinno być zawsze poprzedzone ich zewnętrznymi oględzinami. Jak słusznie przyjmuje się, „decyzja organu procesowego o celowości dokonania oględzin zewnętrznych zwłok na miejscu ich znalezienia nie implikuje bezwzględnego wymogu przeprowadzania później otwarcia zwłok, bowiem

² R.A. Stefański, S. Zabłocki, Komentarz do art. 209 [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. II, *Komentarz do art. 167–296*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2019.

³ T. Marcinkowski, *Medycyna sądowa dla prawników*, Warszawa 1975, s. 169.

⁴ D. Wąsik, M. Dubiel, *Sekcja zwłok. Zagadnienia karnoprocesowe i medyczo-sądowe*, Bydgoszcz 2014, s. 16

nierzadko ślady zabezpieczone na miejscu zdarzenia wskazują niezbitcie, że czyn nie miał charakteru przestępnego, a do śmierci doszło w wyniku nieszczęśliwego wypadku bez udziału innych osób, jednakże należy zbadać, czy do tego czynu nie doprowadziła pokrzywdzonego namowa lub pomoc innego człowieka”⁵.

Zarówno oględziny, jak i otwarcie zwłok należą do czynności procesowych, bowiem ich przeprowadzenie możliwe jest po wszczęciu postępowania przygotowawczego – śledztwa lub dochodzenia, albo w ramach prowadzonego postępowania w niezbędnym zakresie, tj. w wypadkach niecierpiących zwłoki na podstawie art. 308 § 1 k.p.k.⁶. Zarządzenie czynności procesowej oględzin i otwarcia zwłok jest obligatoryjne w sytuacji, gdy istnieje pewność lub zachodzi podejrzenie, że przyczyną zgonu było przestępstwo. W razie jej nieprzeprowadzenia pomimo występowania takiego podejrzenia, dochodzi do naruszenia art. 209 § 1 k.p.k.⁷.

Z uwagi na fakt, że oględziny oraz otwarcie zwłok są niewątpliwie czynnościami niepowtarzalnymi, to należy dopuścić do udziału w nich podejrzanego, pokrzywdzonego i ich przedstawicieli ustawowych oraz obrońcę i pełnomocnika, jeżeli są już w sprawie ustanowieni, chyba że zachodzi niebezpieczeństwo utraty lub zniekształcenia dowodu w razie zwłoki (art. 306 § 1 k.p.k.). W praktyce dopuszczenie wymienionych podmiotów do udziału będzie mogło być niemożliwe, ponieważ oczekiwanie na ich przybycie na miejsce będzie wiązać się z zagrożeniem zniekształcenia dowodu. Niemniej, jak wskazuje R.A. Stefański, powodem odmowy ich dopuszczenia do udziału w czynności nie może być stwierdzenie, że osoby te nie miały wiadomości specjalnych, pozwalających na realizację przysługujących im uprawnień procesowych⁸.

Zgodnie z art. 143 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k. dokonanie oględzin oraz otwarcia zwłok wymaga spisania protokołu. Protokół powinien zawierać: oznaczenie czynności,

⁵ R.A. Stefański, S. Zabłocki, Komentarz do art. 209, *op. cit.*; M. Całkiewicz, *Oględziny zwłok i miejsca ich znalezienia*, Warszawa 2010, s. 12.

⁶ Zgodnie z art. 308 § 1 k.p.k.: „W granicach koniecznych dla zabezpieczenia śladów i dowodów przestępstwa przed ich utratą, zniekształceniem lub zniszczeniem, prokurator albo Policja może w każdej sprawie, w wypadkach niecierpiących zwłoki, jeszcze przed wydaniem postanowienia o wszczęciu śledztwa lub dochodzenia, przeprowadzić w niezbędnym zakresie czynności procesowe, a zwłaszcza dokonać oględzin, w razie potrzeby z udziałem biegłego, przeszukania lub czynności wymienionych w art. 74 § 2 pkt 1 w stosunku do osoby podejrzanej, a także przedsięwziąć wobec niej inne niezbędne czynności, nie wyłączając pobrania krwi, włosów i wydzielin organizmu. Po dokonaniu tych czynności, w sprawach, w których prowadzenie śledztwa przez prokuratora jest obowiązkowe, prowadzący postępowanie przekazuje sprawę niezwłocznie prokuratorowi”.

⁷ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 19 sierpnia 1991 r., sygn. akt II AKr 29/91, OSA 1992, nr 1, poz. 3.

⁸ R.A. Stefański, *Oględziny i otwarcie zwłok jako czynności procesowe*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 3, s. 35.

jej czasu i miejsca oraz osób w niej uczestniczących; przebieg czynności oraz oświadczenia i wnioski jej uczestników; wydane w toku czynności postanowienia i zarządzenia, a jeżeli postanowienie lub zarządzenie sporządzono osobno, wzmiankę o jego wydaniu; oraz w miarę potrzeby stwierdzenie innych okoliczności dotyczących przebiegu czynności (art. 148 § 1 k.p.k.). Z uwagi na fakt, że oględziny oraz otwarcie zwłok mają charakter niepowtarzalny, protokół powinien zostać sporządzony z należytą starannością – nie tylko w części odnoszącej się do opisu przedmiotu oględzin, lecz także w zakresie związanym między innymi z zaprotokołowaniem wypowiedzi osób uczestniczących. Protokół powinien jak najpełniej odzwierciedlać rzeczywisty przebieg czynności. Żadnej wartości dowodowej nie będzie mieć notatka urzędowa mająca zastępować protokół oględzin i otwarcia zwłok, bowiem zgodnie z art. 393 § 1 k.p.k. nie wolno odczytywać na rozprawie notatek dotyczących czynności, z których wymagane jest sporządzenie protokołu⁹.

Obowiązek sporządzenia protokołu z czynności procesowych oględzin i otwarcia zwłok spoczywa na prowadzącym czynność, a więc organie procesowym. Spisanie protokołu organ procesowy może powierzyć osobie przybranej w charakterze protokolanta. Jeśli osobą przybraną nie jest pracownik organu prowadzącego postępowanie, odbiera się od niej przyrzeczenie następującej treści „Przyrzekam uroczyście, że powierzone mi obowiązki protokolanta wykonam sumiennie” (art. 144 § 2 i 3 k.p.k.). Jak wskazuje R. Kurek, za niezgodną z przepisami procedury karnej uznać należy praktykę sporządzania protokołu sekcyjnego przez lekarza i niefigurowanie w nim prokuratora. Ponadto nieprawidłowo przeprowadzone otwarcie zwłok oraz źle sporządzony protokół może doprowadzić do unicestwienia ważnych dowodów w sprawie oraz przyjęcia błędnej wersji zdarzeń jako prawdziwą¹⁰.

Zgodnie z art. 150 § 1 k.p.k. protokół podpisywany jest przez osoby biorące udział w czynności, a przed jego podpisaniem należy go odczytać i uczynić o tym wzmiankę w jego treści. Osoby uczestniczące w czynności protokołowanej mogą przy podpisywaniu protokołu zgłosić zarzuty do jego treści, które wpisywane są do protokołu razem z oświadczeniem osoby, która wykonuje czynność protokołowaną. Fakt poprzedzającego odczytania protokołu przed jego podpisaniem ma istotne znaczenia dla jego wiarygodności w postępowaniu karnym¹¹. W orzecznictwie przyjmuje się, że osobami biorącymi udział w czynności są osoby, które swoim zachowaniem mogą wpływać na jej przebieg, a nie są wyłącznie jej biernymi uczestnikami. Co za tym idzie, z obowiązku podpisania protokołu zwolnio-

⁹ K. Witkowska, *Procesowe aspekty utrwalania przebiegu i wyników oględzin*, „Przegląd Sądowy” 2011, nr 5, s. 31.

¹⁰ R. Kurek, *Otwarcie zwłok jako czynność procesowa*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 10, s. 136–140.

¹¹ *Ibidem*, s. 141.

ne będą np. osoby konwojujące podejrzanego¹². Z uwagi na fakt, że prokurator lub sąd są wyłącznie obecni przy otwarciu zwłok (art. 209 § 4 k.p.k.), to należałoby przyjmować, że nie podpisują oni protokołu. Niemniej trzeba podkreślić, że obecność prokuratora lub sądu podczas oględzin i otwarcia zwłok nie może ograniczać się do biernej obserwacji czynności procesowej, co uzasadnia konieczność podpisania przez nich protokołu. Od strony proceduralnej to właśnie organ procesowy jest podmiotem prowadzącym czynność otwarcia zwłok, który nie wykonuje wyłącznie czynności medycznych, ściśle związanych z samą sekcją zwłok¹³. Podobne stanowisko wyraził R. Kurek, wskazując, że „czynność procesowa, jaką jest otwarcie zwłok, jest taką samą czynnością z punktu widzenia procesowego i uzyskiwania środków dowodowych dla celów postępowania, jak np. przesłuchanie świadka, oskarżonego, przeprowadzenie eksperymentu i inne. Dlatego zasadnym jest twierdzenie, że powinien zawsze w niej uczestniczyć prokurator, który przeprowadza tę czynność w sensie procesowym. Natomiast biegły medyk sądowy wykonuje tę czynność tylko w sensie materialnym i jako taki nie może zastępować organu procesowego podczas tej czynności”¹⁴.

Zgodnie z art. 151 § 2 k.p.k.: „Jeżeli protokół nie został należycie podpisany bezpośrednio po zakończeniu czynności, brakujące podpisy mogą być złożone później, ze wskazaniem daty ich złożenia i przyczyn opóźnienia”. Ustawodawca przewiduje zatem sytuację, w której bezpośrednio po zakończeniu czynności procesowej protokół nie został podpisany przez wszystkie osoby, które powinny złożyć swoje podpisy, zgodnie z wymogiem z art. 150 § 1 k.p.k. W takim wypadku istnieje możliwość złożenia przez te osoby podpisu na protokole później, jednakże ze wskazaniem daty podpisu oraz przyczyną opóźnienia. Zaznaczyć jednak należy, że możliwość późniejszego podpisania protokołu nie będzie miała zastosowania w sytuacji, kiedy protokół nie został podpisany przez żadną z osób biorących udział w czynności procesowej¹⁵.

Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z 10 maja 2006 r., art. 151 § 2 k.p.k. nie wskazuje żadnej temporalnej granicy, do której możliwe jest skuteczne złożenie przez osoby brakujących podpisów w protokole czynności procesowej, a zatem możliwość ta będzie istniała do czasu zakończenia postępowania w sprawie¹⁶. Stanowisko to, tj. dopuszczalność uzupełnienia brakującego pod-

¹² Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 9 kwietnia 2008 r., sygn. akt II AKa 29/08, KZS 2008, nr 6, poz. 40.

¹³ R.A. Stefański, S. Zabłocki, Komentarz do art. 209, *op. cit.*

¹⁴ R. Kurek, *Otwarcie zwłok, op. cit.*, s. 143–144.

¹⁵ J. Skorupka, Komentarz do art. 151 [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. I, *Komentarz do art. 1–166*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2017; tak również wyrok Sądu Najwyższego z 19 listopada 2015 r., sygn. akt II KK 212/15, LEX nr 1929082.

¹⁶ Postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2006 r., sygn. akt III KK 350/05, OSNwSK 2006/1, poz. 997.

pisu w np. postępowaniu odwoławczym, reprezentowane jest w orzecznictwie¹⁷. Niemniej należy zgodzić się, że nie powinno mieć miejsca uzupełnienie podpisu w postępowaniu sądowym, podczas gdy protokół dotyczył czynności procesowej przeprowadzonej na etapie postępowania przygotowawczego¹⁸. Ponadto za niedopuszczalne trzeba uznać uzupełnienie brakującego podpisu przez osobę, gdy w jej pamięci zatarł się przebieg czynności procesowej, a co za tym idzie, nie jest ona w stanie potwierdzić, że to, co zostało spisane w protokole, faktycznie miało miejsce¹⁹.

Zgodnie z art. 121 k.p.k.: „Jeżeli osoba uczestnicząca w czynności procesowej odmawia podpisu lub nie może go złożyć, organ dokonujący czynności zaznacza przyczynę braku podpisu”. Mimo tego że art. 150 § 1 k.p.k. nakłada obowiązek podpisania protokołu czynności procesowej w postępowaniu przygotowawczym przez wszystkich jej uczestników, to art. 121 k.p.k. wskazuje sposób postępowania w sytuacji odmowy złożenia lub braku możliwości złożenia przez te osoby podpisu pod dokumentem. Opisana regulacja ma zastosowanie do wszystkich czynności, z których protokół podpisywany jest przez osoby biorące w niej udział, a więc także do czynności oględzin i otwarcia zwłok. Podanie przyczyny braku podpisu jest obowiązkiem organu procesowego, przeprowadzającego czynność procesową. W konsekwencji, jeśli określona osoba, która uczestniczyła w oględzinach i otwarciu zwłok, odmówi złożenia podpisu w protokole lub też zachodzi okoliczność, która powoduje, że nie może go złożyć (np. z powodu niepełnosprawności), organ procesowy obowiązany jest zaznaczyć przyczynę braku jej podpisu w protokole, który miał zostać przez nią podpisany. Jeśli osoba odmówiła podpisu protokołu, to organ powinien przed odnotowaniem tegoż faktu prosić ją o podanie powodów decyzji odmownej²⁰. Niemniej należy wskazać, że przyczyna braku podpisu w protokole może wpływać na ocenę poprawności jego sporządzenia, a co za tym idzie – na ocenę prawidłowości samej czynności protokolowanej. Wobec tego wskazanie przyczyny braku podpisu będzie mogło przesądzać o wartości protokołu jako dokumentu procesowego²¹. Jak wskazał Sąd Najwyższy w postanowieniu z 4 stycznia 2006 r.: „przyjmuje się, że niepodpisanie protokołu chociażby przez jedną z osób biorących udział w przesłuchaniu, przy braku wzmianki wskazanej w art. 121 k.p.k., powoduje niedopuszczalność

¹⁷ Tak m.in.: postanowienie Sądu Najwyższego z 1 października 2010 r., sygn. akt V KK 71/10, OSNwSK 2010, nr 1, poz. 1875; uchwała Sądu Najwyższego z 15 września 1960 r., sygn. akt VI KO 35/60, OSNCK 1961/1.

¹⁸ M. Lipczyńska, R. Ponikowski, *Mały komentarz do kodeksu postępowania karnego*, Warszawa 1986, s. 133–134.

¹⁹ J. Gurgul, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 1985 r., IV KR 305/85*, „Problemy Praworządności” 1987, nr 8–9, s. 164.

²⁰ T. Grzegorzcyk, *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2014, s. 459.

²¹ J. Skorupka, *Komentarz do art. 121 [w:] Kodeks postępowania karnego*, t. I, *Komentarz do art. 1–166*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2017.

odczytania takiego protokołu na rozprawie; nie spełnia on bowiem wymogów protokołu jako dokumentu procesowego²².

Jak zauważa K. Witkowska: „niepodpisanie protokołu chociażby przez jedną z osób biorących udział z przeprowadzanej czynności procesowej, wymagającej spisania protokołu, powoduje niedopuszczalność odczytania takiego protokołu na rozprawie i tym samym nie mogą okoliczności w nim zawarte stanowić podstawy rozstrzygnięcia. [...] Odnosi się to do wszystkich protokołów, także oględzin osoby, zwłok, miejsca i rzeczy, do protokołów przeszukania, okazania, zabezpieczenia przesyłki itp.”²³. Z kolei Sąd Apelacyjny w Katowicach w wyroku z 19 grudnia 2013 r. wskazał, że: „[n]ie sposób zgodzić się z tezą, iż brak podpisów techników sekcyjnych pod protokołem skutkowało niemożnością procesowego wykorzystania w dalszym postępowaniu protokołu dotkniętego taką wadą. Protokół czynności procesowej, jaką są «ogłędziny i otwarcie zwłok» był bowiem jednocześnie dokumentem służącym potwierdzeniu dokonania i przebiegu tej czynności, ale równocześnie opinią biegłego (zgodnie z uregulowaniem zawartym w art. 209 § 5 k.p.k.). Jeżeli jednak z okoliczności sprawy wynikało w sposób niewątpliwy, że same oględziny i sekcja zwłok zostały przeprowadzone zgodnie z wymaganiami prawa, oczywiste uchybienie, jakim jest niepodpisanie protokołu z dokonania tej czynności, przez niektóre osoby w niej uczestniczące, nie może wywierać wpływu na skuteczność tej czynności. Nie można tracić z pola widzenia, iż brak podpisów stanowił wyłącznie niedopatrzenie formalne, a nie np. wyraz sprzeciwu uczestników tej czynności związanego ze sposobem jej przeprowadzania, czy wnioskami wyprowadzanymi przez prowadzącego czynność”²⁴.

Podsumowując, stwierdzić należy, że jeżeli w protokole oględzin i otwarcia zwłok brak jest podpisu osoby, która brała udział w czynności, to dla ważności przeprowadzonych oględzin i otwarcia zwłok konieczne jest jego późniejsze uzupełnienie. Jeżeli natomiast osoba uczestnicząca w czynności procesowej otwarcia i oględzin zwłok odmawia podpisu lub nie może go złożyć z przyczyn obiektywnych, to w tej sytuacji organ procesowy ma obowiązek zaznaczenia w protokole powodu braku podpisu.

Wobec tego niepodpisanie protokołu chociażby przez jedną z osób biorących udział z przeprowadzanej czynności procesowej oględzin i otwarcia zwłok lub niezaznaczenie przez organ procesowy przyczyny odmowy lub braku możliwości podpisania protokołu przez osobę uczestniczącą w czynności będzie powodować niedopuszczalność odczytania takiego protokołu na rozprawie i tym samym okoliczności w nim zawarte nie mogą stanowić podstawy rozstrzygnięcia.

²² Postanowienie Sądu Najwyższego z 4 stycznia 2006 r., sygn. akt V KK 150/05, LEX nr 171280.

²³ K. Witkowska, *Procesowe aspekty*, *op. cit.*, s. 34.

²⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 19 grudnia 2013 r., sygn. akt II AKa 429/13, LEX nr 1455151.

Podsumowanie

- Oględziny i otwarcie zwłok stanowią czynności procesowe, z których wymagane jest sporządzenie protokołu (art. 143 § 1 pkt 3 i 4 k.p.k.).
- Protokół oględzin i otwarcia zwłok podpisywany jest przez wszystkie osoby biorące udział w czynności, a przed jego podpisaniem należy go odczytać i uczynić o tym wzmiankę w jego treści.
- Jeśli bezpośrednio po przeprowadzeniu czynności protokół nie został podpisany przez osobę, która powinna była złożyć podpis, to Kodeks postępowania karnego dopuszcza złożenie przez nią podpisu później, z zaznaczeniem daty podpisania oraz podaniem przyczyny opóźnienia (art. 151 § 2 k.p.k.). Nie dotyczy to jednak protokołu, który w ogóle nie został podpisany.
- Jeżeli osoba uczestnicząca w czynności procesowej otwarcia i oględzin zwłok odmawia złożenia podpisu lub nie może go złożyć, to organ procesowy ma obowiązek zapisania w protokole przyczyny braku podpisu (art. 121 k.p.k.).
- Niepodpisanie protokołu chociażby przez jedną z osób biorących udział w przeprowadzanej czynności procesowej oględzin i otwarcia zwłok lub niezaznaczenie przez organ procesowy przyczyny odmowy lub braku możliwości podpisania protokołu przez osobę uczestniczącą w czynności będzie powodować niedopuszczalność odczytania takiego protokołu na rozprawie i tym samym okoliczności w nim zawarte nie mogą stanowić podstawy rozstrzygnięcia.

Bibliografia

Akty prawne

Ustawa z 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego, t.j. Dz.U. 2020, poz. 30, ze zm.

Rozporządzenie Ministra Zdrowia z 7 grudnia 2001 r. w sprawie postępowania ze zwłokami i szczątkami ludzkimi, Dz.U. nr 153, poz. 1783, ze zm.

Orzecznictwo

Uchwała Sądu Najwyższego z 15 września 1960 r., sygn. akt VI KO 35/60.

Wyrok Sądu Najwyższego z 19 listopada 2015 r., sygn. akt II KK 212/15.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 4 stycznia 2006 r., sygn. akt V KK 150/05.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 10 maja 2006 r., sygn. akt III KK 350/05.

Postanowienie Sądu Najwyższego z 1 października 2010 r., sygn. akt V KK 71/10.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Rzeszowie z 19 sierpnia 1991 r., sygn. akt II AKr 29/91.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 9 kwietnia 2008 r., sygn. akt II AKa 29/08.

Wyrok Sądu Apelacyjnego w Katowicach z 19 grudnia 2013 r., sygn. akt II AKa 429/13.

Literatura

- Całkiewicz M., *Oględziny zwłok i miejsca ich znalezienia*, Warszawa 2010.
- Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Warszawa 2014.
- Gurgul J., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 3 grudnia 1985 r., IV KR 305/85*, „Problemy Praworządności” 1987, nr 8–9.
- Kurek R., *Otwarcie zwłok jako czynność procesowa*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 10.
- Lipczyńska M., Ponikowski R., *Mały komentarz do kodeksu postępowania karnego*, Warszawa 1986.
- Marcinkowski T., *Medycyna sądowa dla prawników*, Warszawa 1975.
- Skorupka J., Komentarz do art. 121, art. 151 [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. I, *Komentarz do art. 1–166*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2017.
- Stefański R.A., *Oględziny i otwarcie zwłok jako czynności procesowe*, „Prokuratura i Prawo” 2005, nr 3.
- Stefański R.A., Zabłocki S., Komentarz do art. 209 [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. II, *Komentarz do art. 167–296*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2019.
- Wąsik D., Dubiel M., *Sekcja zwłok. Zagadnienia karnoprocesowe i medyczno-sądowe*, Bydgoszcz 2014.
- Witkowska K., *Procesowe aspekty utrwalania przebiegu i wyników oględzin*, „Przegląd Sądowy” 2011, nr 5.